

Nr 236

Av herr Kristiansson, Axel, och herr Ohlsson, Ebbe, om statligt stöd till odling av spånadslin.

(Lika lydande med motion nr 300 i Andra kammaren)

I proposition nr 11 angående avveckling av stödet till odling av spånadslin och hampa har Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit, att stödet till spånadslinodlingen avvecklas från och med budgetåret 1966/67. Till följd härav torde driften vid linberedningsverket i Laholm komma att läggas ned, när befintliga lager av linhalm bearbetats.

Till underlag för ifrågakvarande proposition ligger vissa yttranden över en på uppdrag av Kungl. Maj:t företagen utredning, benämnd »Lin och hampa», verkställd av kanslichefen Yngve Ericsson. Utredningsmannen föreslog bl. a., att stödet till spånadslinodlingen skulle bestämmas till 1 500 000 kronor per år och utgå av importavgiftsmedel årligen under budgetåren 1966/67—1970/71 på samma sätt som under den senaste femårsperioden. Detta förslag innebär en sänkning av stödet med ca 400 000 kronor per år. Förutsättningen för Linodlareföreningen att driva verket med ett från nuvarande ca 1 900 000 kronor till 1 500 000 kronor per år reducerat stöd skulle enligt utredningen vara, att verket drevs endast i dagskift, alltså med ungefär halv produktion. Detta skulle medföra, att den årliga fiberproduktionen minskades till hälften av nuvarande produktion eller från nuvarande ca 2 000 ton till ca 1 000 ton per år. Även odlingsarealen skulle givetvis minska till hälften mot nuvarande areal eller till omkring 1 000 hektar per år. Därmed skulle beredskapsbehovet av linfiber kunna tillgodoses genom inhemsk linodling. Om linodlingen helt avvecklas, räknar utredningen med att kostnaderna för erforderlig beredskapslagring av dylik fiber skulle uppgå till en investeringskostnad på ca 15 000 000 kronor samt en årlig kostnad av omkring 1 500 000 kronor till bestridande av räntekostnader samt omsättning och skötsel av fiberlagret m. m.

Ett stort antal myndigheter och organisationer har yttrat sig över detta utredningsförslag. Större delen av dessa har tillstyrkt fortsatt stöd till spånadslinodlingen. Emellertid har några få remissinstanser, särskilt arbetsmarknadsstyrelsen, Landsorganisationen samt Arbetsgivareföreningen, avstyrkt fortsatt stöd i huvudsak med den motiveringen, att den i linberedningsverket sysselsatta arbetskraften bättre kan utnyttjas i andra industrier, som lider brist på arbetskraft.

Jordbruksministern har frångått utredningsförslaget och i propositionen föreslagit helt indraget stöd till spånadslinodlingen med fullständig avveckling av verksamheten som följd.

Enligt vår uppfattning kan en 25-årig verksamhet, som tillkommit ur beredskapssynpunkt i en svår situation för landet, icke avvecklas utan att betydande skador därigenom kan uppstå. Vad först beträffar arbetskraften måste hänsyn tagas till att linberedningsverket i Laholm är den industri i södra Halland söder om Halmstad, som har det största antalet anställda, normalt ca 170 arbetare och tjänstemän. Av dessa har mer än 100 uppnått 50-årsåldern och varit anställda mellan 10 och 25 år hos företaget. Många av dessa har skaffat egna hem i staden Laholm eller på den kringliggande landsbygden. De drabbas av stora svårigheter, om fabriken tvingas lägga ned verksamheten genom beslut av statsmakterna. Även om de så småningom kan bjudas andra arbeten kanske på helt andra orter, så erfordras om- skolning och i många fall flyttning från orten, där man i så fall måste avyttra sina egna hem och ställa sig i bostadskön på andra platser. Detta är kanske icke så påkostande i yngre år, men för dem, som är över 50 eller 60 år, är en dylik omplantering i annan miljö ett mycket svårt problem. Arbetet vid ett linberedningsverk är av så speciell natur, att den utbildning, som erhållits där, knappast kan utnyttjas inom andra industrier. En om- skolning blir därför nödvändig. Man förstår oron hos arbetare och tjänste- män över det sätt på vilket statsmakterna enligt propositionen skulle handla mot en industri av betydelse för landet. Det är ju det enda kvarstående linberedningsverket, som nu skulle bort.

Även de 400 à 500 jordbrukare i södra Halland samt västra och sydvästra Skåne, vilka lagt in spånadslinet som en mellangroda i växtföljden för att undvika en alltför intensiv stråsådsodling med växtsjukdomar som följd, frågar i dag, om det är nödvändigt att lägga ner denna odlingsgren. Här har under senare år talats så mycket om betydelsen av en differentierad jordbruksproduktion för att undvika överskottsproduktion av standardprodukter såsom brödsäd, oljeväxter o. d. Det föreliggande förslaget är ett steg i motsatt riktning. Jordbruksministern framhåller härom i propositionen att för närvarande mångdubbelt större areal åkerjord än de ca 2 000 hektar, som används för linodling, årligen tas ur produktionen och drar därav den slutsatsen, att den omständigheten, att linodlingsarealen friställs för annan jordbruksproduktion, knappast kan inverka på riskerna för överproduktion. Vi vill emellertid påpeka, att det här gäller friställande för annan odling av ca 2 000 hektar av Sveriges bördigaste jordar inom de ur klimatsynpunkt mest gynnade delarna av landet. Dessa jordar lämnar som bekant mångdub- belt större skördar än de i allmänhet mycket svaga jordar, som tas ur pro- duktionen. Även om ett borttagande ur produktionen av större arealer mindre bördiga jordar småningom leder till att överskottsproduktionen av jordbruksprodukter minskas och kanske försvinner, så kommer detta icke

att ske under den närmaste femårsperioden. Man bör därför icke underskatta linodlingens betydelse ur denna synpunkt. Då linet försvinner, kommer det sannolikt i stor omfattning att ersättas med veteodling.

Framför allt har linodlingen, såsom också uttalats i utredningen, betydelse ur beredskapssynpunkt. I sitt remissvar har överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap framhållit, att de av utredningen uppställda beredskapskraven överstiger målsättningen för den försörjningsberedskap, som tillämpas i fråga om andra varor, som överstyrelsen lagrar. Linodlingen representerar emellertid ett så viktigt försörjningsområde, att en hög beredskapsgrad här måste anses nödvändig. Om beredningsverket i Laholm behålles intakt, kan fiberproduktionen snabbt utökas vid avspärrning, varigenom ett avsevärt ökat behov kan tillgodoses. Linfiber är den enda textilråvara som, oberoende av importvaror, på detta sätt snabbt kan produceras inom landet. Vid behov kan i treskiftsdrift beredas drygt 3 500 ton fiber per år med nuvarande fabriksutrustning, och med viss komplettering av maskinparken kan produktionen ökas ännu mer. En fördel med denna industri är, att det avsevärda bränslebehovet under en avspärrning med knapphet på brännolja kan tillgodoses med vedämnet i linsträet — skävorna — som erhålles samtidigt med fiberproduktionen.

Linfibern besitter vissa egenskaper, som gör den särskilt lämpad och i vissa fall outhärlig vid framställning av en mängd för vårt folkhushåll viktiga artiklar. Bl. a. är linet den textilfiber, som besitter den största draghållfastheten. Därjämte har den särskilt stor motståndskraft mot solljusets nedbrytning samt mot röta. Dessa egenskaper, jämte flera andra, gör linfibern särskilt lämplig för tillverkning av exempelvis presenningsduk, brandslang, tältduk, skotråd m. fl. ur försvarssynpunkt viktiga varor.

Det är föga realistiskt att tro, att en inbesparing av nuvarande stödbelopp på 1 900 000 kronor per år skulle uppväga de uppenbara nackdelar, som ett nedläggande av linodlingen kommer att medföra. Detta blir ännu mera tydligt, om hänsyn tages till att stödet icke utgår av skattemedel utan av importavgiftsmedel, som enligt riksdagens medgivande får användas till stödjande av jordbruksproduktionen. Då stödet till spånadslinodlingen ingår i det totalbelopp om 160 miljoner kronor per år, som jordbrukarna årligen får disponera för ändamålet, kommer sannolikt ett bortfall av ovan nämnda knappt 2 miljoner till linodlingen icke att medföra motsvarande besparing utan endast en ökning av stödet till någon annan jordbruksprodukt.

Enligt vår uppfattning har i den framlagda propositionen icke anförts bärande skäl för en indragning av stödet till spånadslinodlingen. I stället anser vi med stöd av vad ovan anförts spånadslinodlingen vara av sådan betydelse, att visst stöd till densamma bör utgå även i fortsättningen. Detta är nödvändigt främst ur beredskapssynpunkt. Situationen är ju den, att den betydelsefulla beredskapen på detta viktiga försörjningsområde kan

upprätthållas till en förhållandevis låg kostnad, som dessutom inte drabbar det allmänna.

Om en viss begränsning av stödet anses önskvärd, bör utredningsmannens förslag läggas till grund för beslutet. Med hänsyn till att Linodlareföreningen måste hinna kontraktera tillräckliga linarealer i god tid före vårbruket, måste frågan om stödet till linodlingen avgöras snarast möjligt.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 11 måtte medge, att under 5-årsperioden 1966/67—1970/71 stöd av införselavgiftsmedel må utgå till spånadslinodlingen enligt det förslag, som framlagts i det ovannämnda betänkandet »Lin och hampa».

Stockholm den 25 januari 1966

Axel Kristiansson

Ebbe Ohlsson